

KİTAP TANITIMI

Fatmagül BERKTAY (*)

TÜRKİYE'DE KADIN OLGUSU

Yay. Hz. Necla ARAT, Say Yayınları, İstanbul 1992

Say Yayınları'nın, İ.Ü. Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi ile işbirliği içinde hazırladığı bu derleme, henüz pek bilinmeyen bir bilimsel alanın çeşitli dallarında yapılmış incelemeleri içeriyor. Bu makalelerle birlikte Necla Arat'ın, konunun genel bir değerlendirmesini yaptığı "Başlarken" yazısı ile Serpil Çakır'ın "1980 Sonrasında Türkiye'de Kadın Araştırmaları" adlı bibliyografya çalışması da kitapta yer alıyor. Böylelikle, **Türkiye'de Kadın Olgusu**, konuyla ilgili olanlar için gerçek bir başvuru kaynağı niteliğinde. Ama önemi bununla sınırlı değil.

1970'lerden itibaren, önce özellikle ABD'de etkisini hissettiren, sonra giderek Avrupa üniversitelerinde de yaygınlaşan Kadın Araştırmaları'nın disiplinlerarası bir nitelik taşıdığını ve her türlü (sınıf, ırk, cinsiyet vb.) eşitsizlikten arınmış bir dünya görüşüne bağlı olduğunu görüyoruz. Kadınlar, bilinen tarih boyunca bilim ve kültür alanının dışında tutulma çabasıyla mücadele etmek zorunda kalmışlar ve kuralı bozan kadınlar her zaman varolmakla birlikte bunlar birer istisna olmaktan ileri gitmemişler. 19. yüzyıldan itibaren kadın hareketinin gelişmesinin verdiği itici gücün de etkisiyle, giderek daha fazla kadının bilim alanına girdiği gözleniyor. Ancak 20. yüzyıl'ın son çeyreğinde bile, bu alana girmeyi başaran kadınların erkeklerle ne sayıca, ne statü açısından ne de aldıkları ücret konusunda, eşit oldukları söylenemez. Yapılan çeşitli araştırmalar bilim camiasında da toplumun diğer alanlarında gördüğümüz türden eşitsizliklerin, hiyerarşilerin ve ayrımcılıkların sürmekte olduğunu gözler önüne seriyor. Bu durumda, hem daha çok sayıda kadının bilimlere girmesinin, hem de üniversiteler bünyesinde ayrı **Kadın Araştırmaları** bölümlerinin kurulmasının ne denli önemli olduğu ortaya çıkıyor. Kadınların "görünmezliği"nin ve sessizliğinin kültürel norm olduğu toplumlarda, kadınların kendi adlarına ve kendileri için konuşmaları ve kendi bakış açılarıyla bilgi üretmeleri başlıbaşına önemli olduğu gibi, aynı zamanda ege-men ataerkil tanımlara ve kısıtlamalara da bir meydan okuma anlamı taşıyor. Bu nedenle, **Kadın Araştırmaları'nın** ilk hedef ve uygulamalarından biri,

(*) İ.Ü. Edeb. Fak. Felsefe bölümü.

kadınları her alanda "görünür" kılmak, onların üstü örtülmüş ve bir anlamda hem tarih hem de bilim dışı bırakılmış katkılarını açığa çıkarmak oldu. Ama kadın bilimciler bununla yetinmediler ve içinde çalıştıkları bilim dallarında varolan alışılmış, "normal" paradigmaları sorgulamaya ve sarsmaya başladılar. Böylece, meşruiyetini ve otoritesini uzun bir zaman aralığı boyunca geliştirilen rasyonalist pozitivizmden alarak Foucault'cu anlamda bir bilgi iktidarına dönüşen bilim söyleminin ideolojik yanlılığının açık seçik ortaya çıkmasını da sağladılar. Kadın Araştırmaları alanında çalışanların işleri kolay değil; çünkü yalnızca varolan cinsiyet rollerini, ilişkilerini sorgulamakla sınırlı kalmamak, aynı zamanda egemen düşünce biçimlerini de sorgulamak ve ele aldıkları konulara yerleşik disiplinlerin ve kurumların düşünsel kısıtlamalarını aşacak bir ufuk derinliğiyle yaklaşmak durumundalar.

İşte İstanbul Üniversitesi bünyesinde kurulmuş ve alanında ilk olan **Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi**'nin ayda iki kez kamuya açık olarak düzenlediği Çarşamba Konferansları'nda çeşitli disiplinlerden kadın bilimcilerin yaptıkları konuşmaların metinlerinden oluşan **Türkiye'de Kadın Olgusu** adlı kitap, Kadın Araştırmaları alanında ülkemizde önemli bir bilgi birikiminin varlığına tanıklık ediyor. Siyaset biliminden psikolojiye, din sosyolojisinden nüfus bilimine, edebiyat eleştirisinden iktisada, uluslararası hukuktan iletişim ve yabancılaşma kuramlarına dek uzanan bir konu ve içerik zenginliğine sahip olan bu yazılar, Türkiye'de eski ya da "normal" bilimsel paradigmaların kadın bakış açısıyla sorgulanmakta olduğunu ortaya koyuyor.

Türkiye gerçekten bir çelişkiler ülkesi. Bir yandan böylesi bir bilgi birikimi ve derinliği var, öte yandan gazete sütunlarında ve televizyon kanallarında fütursuzca sergilenen bir cehalete ve her türlü bayağılığa katlanmak zorunda bırakılıyor. Özellikle bazı erkek yazar-çizerlerimiz, hem cehaletin verdiği cerasetle hem de kadınlar hakkında uluorta konuşma hakkına ve kolaylığına sahip oldukları yanlışları içinde kadın hakları, feminizm, vb. konularında istedikleri gibi atıp tutabileceklerini sanıyorlar. Türkiye'de kadın olgusuna ciddiyetle yaklaşan bilimsel araştırmaların sayısı arttıkça, bu tutumun kofluğu ve gülünçlüğü de iyice ortaya çıkıyor.

Türkiye'de Kadın Olgusu, konuyla ilgilenen herkes için hem iyi bir giriş, hem de bir başvuru kaynağı niteliğinde (bu açıdan, bazı yazıların sonunda yer alan kaynakçaların yazıların tümünde yer almaması bir eksiklik). Ama elbette, gülünç olmakta ısrar edenler için değil, kadın olsun erkek olsun birey ve toplum üzerinde gerçekten düşünüp derinlemesine sorgulamalara girişmeye cesaret edenler için!